

Languages on this page: 

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 9 maj 2012

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om idrottens historia på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrott och medier på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrottssociologi på idrottsforum.org](#)

Den 19–21 april 2012 genomfördes en internationell konferens i Malmö om samhällsvetenskaplig idrottsforskning i relation till teori- och kunskapsutvecklingen i området generellt; är idrottsforskningen en marginalföreteelse inom samhällsvetenskapen? Och är det där idrottsforskare vill vara, i periferin? De entydiga svaren uteblev, som väntat, men problembilden penetrerades och glimtar av ljus identifierades. Visst finns det samhällsvetenskaplig idrottsforskning som kan bidra till den allmänna kunskapsutvecklingen, antyddes det, och mer av den varan torde det bli. Vi recenserar i denna uppdatering en bok som är ett alldeles utmärkt exempel på hur idrotten, rätt utforskad, kan bidra till att belysa samhällsliga fenomen och utvecklingstendenser. Man kan identifiera tre händelser kring 1950 som på ett avgörande sätt kom att påverka den europeiska efterkrigshistorien – televisionens genombrott, kalla krigets inledning och den europeiska gemenskapens tillblivelse. Dessa tre förändringar fick betydande inflytande också på det internationella idrottsutbytet och sportens utveckling, och samhällsutvecklingen kan därmed studeras och förstås med sporten som kompass. Just detta görs *de facto* i antologin *Sport and the Transformation of Modern Europe: States, media and markets 1950–2010*, sammanställd av Alan Tomlinson, Christopher Young och Richard Holt (Routledge). Christian Widholm har läst boken med dess tolv studier inom ramen för det övergripande temat, och i sin välskrivna och intresseväckande recension konstaterar han att den här boken om sport bör kunna berika kurslistor inom en rad skilda discipliner.

## Med sporten som vägvisare

Christian Widholm

Södertörns högskola

Alan Tomlinson, Christopher Young & Richard Holt (red)

### **Sport and the Transformation of Modern Europe: States, media and markets 1950–2010**

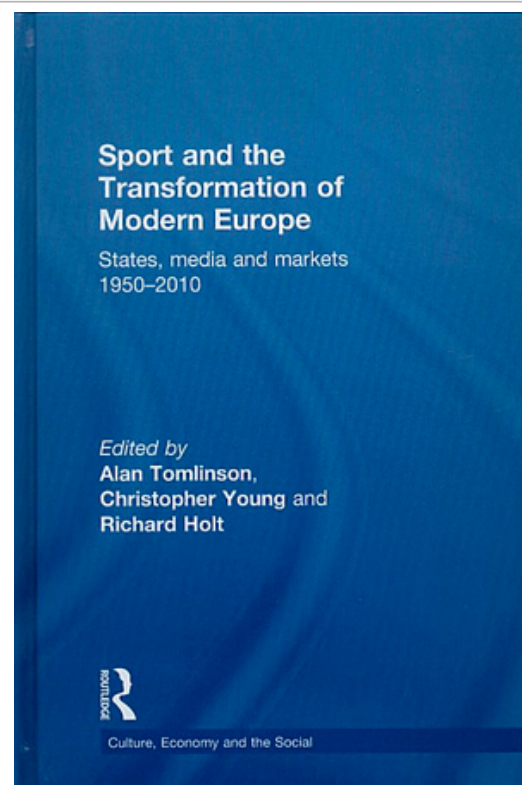
243 sidor, inb.

Abingdon, Oxon: Routledge 2011

(Culture, Economy and the Social)

ISBN 978-0-415-59222-2

Antologin *Sport and the Transformation of Modern Europe* gör i undertiteln bruk av en periodisering jag inte hade sett förut: 1950-2010. Förvisso är alla periodiseringar konstruktioner, men en del ser onekligen mer konstruerade ut än andra. Att 2010 ungefär betyder "idag" kan man förstå, men vad är det som är så särskilt med 1950? Redaktörerna, Alan Tomlinson, Christopher Young och Richard Holt, lyfter fram tre samhällsförändringar från åren kring 1950 som hade stor påverkan på den europeiska och den globala sporten: Televisionens genombrott, Kalla krigets början och EG:s tillblivelse. Som titeln antyder (transformation) innefattar perioden också fundamentala samhällsförändringar – östblockets sönderfall, mediemarknadens avregleringar och neoliberalismens genombrott – som inträffade i slutet av 1980-talet. Antologins tolv analyser (fjorton om man inkluderar introduktionskapitel och efterord), av det



samhällsvetenskapliga slaget, relaterar till nämnda periodisering, samhällsfenomen och vattendelare.

Spännvidden på de tolv fallstudierna är omfattande: en analys av Sovjets officiella idrottspolitik respektive faktiska idrottskultur efter andra världskriget; elitishockeyns (med fokus på den sovjetiska) väl och ve i skuggan av kalla kriget; en analys av ungdomsfestivalen i Östberlin 1973; statlig idrottspolitik i Frankrike under de Gaulle och Mitterrand; en analys av olympiska spelen i Rom 1960; tv-sporten i Sovjet; etermediernas avreglering i Europa i slutet av 1980-talet; en analys av hur europeisk fotboll påverkats av det nya medielandskapet; Olympiska spelen och "nation-branding"; en analys av hur olika politisk-ekonomiska system påverkar idrotten; europeisering av tysk respektive österrikisk fotboll; en jämförelse mellan de europeiska respektive amerikanska sportsystemen. Här följer några konkreta exempel ur de antologibidrag jag finner särskilt läsvärda.

Nikolaus Katzers kapitel om sovjetisk idrottspolitik belyser hur det inkluderande och egalitära fizkul'tura-systemet (liknade Turnen och Linggymnastiken) dominerade fram till ungefär 1945. Sedan tog tävlingsidrott och elitsatsningar över. Med det nya systemet fick politikerna svårigheter att förklara varför bara några gavs möjlighet att idrotta. Problematiken är sannolikt känd. Det sovjetiska systemet var elitistiskt och politikernas retorik om idrott åt alla framstod som förljugen, men en stor fördel med Katzers kapitel är att det erbjuder nyanserade jämförelser med utvecklingen i Västeuropa, exempelvis idrottsanläggningar per capita från 1950-talet och framåt i Sovjet respektive Väst samt en illustration av den risiga standarden på och tillgängligheten till utrustning och redskap. Kratzer framstår generellt som mycket noggrann, men här finns ett faktafel (s. 24): vinterolympiaden 1952 hölls inte i Helsingfors.

John Soares kapitel om ishockeyn beskriver på ett intresseväckande sätt hur tränaren Tarasovs metoder ledde till triumfer för sovjetisk hockey från 1950-talet och framåt och med vilken förvåning självgoda kanadensare drabbades av sovjetiska spelare och spelsätt. Mötet mellan de två hockeykulturerna var förvisso mångdimensionellt, men några slående resultat av mötet var att kanadensarna blev tvungna att revidera sin övertro på individualistisk spelsätt samt machoattityd till ruffigt spel och utvisningar. Likaså resulterade mötet i att den nordamerikanska ishockeyn internationaliserades, en process som utgör något av ett undantag i den nordamerikanska sportvärlden. Soares belyser även hur ishockeyn utvecklades i andra länder mellan 50- och 70-talet. Här tyckte jag mig ana att Soares var ute och cyklade: "The best Swedish players were nominally amateur because they played for company teams, and had real jobs with their companies even though their position and their compensation were tied to their on-ice-performance." (s. 40) Va!? Ja, möjligen Modo. Jag kontaktade Tobias Stark. Han höll i stort sett med mig: Soares har fel! Men visst, i någon mening Modo, och kanske SSK, menar Stark.

” 1961 började arbetet med att fördubbla antalet idrottslärare samt byggnation av nya idrottsanläggningar, redan i början av 70-talet hade man, exempelvis, byggt 2.600 simbassänger och 11.000 simhallar med statliga medel.

Lindsay Sarah Krasnoffs kapitel belyser hur ett antal nationella trauman i Frankrike föranledde de Gaulle att initiera toppstyrda och välfinansierade satsningar på både bredd- och elitidrott i Frankrike från 60-talets början. Krasnoffs antyder att satsningarna hade sin upprinnelse i skamkänslor hos de Gaulle till följd av fiaskot vid Romolympiaden 1960 (två silver och tre brons), problemen i kolonierna och studentrevolter. 1961 började arbetet med att fördubbla antalet idrottslärare samt byggnation av nya idrottsanläggningar, redan i början av 70-talet hade man, exempelvis, byggt 2.600 simbassänger och 11.000 simhallar med statliga medel. Och 1975 ratificerades en elitsatssatsning, Mazeaudlagen, efter sport- och ungdomsministern Pierre Mazeaud (3,5 miljarder francs satsades 1980). Satsningen började betala sig: 1984 tog man 29 medaljer i OS, vilket var det bästa resultatet sedan 1948, och samma år vann man EM i fotboll. Vid en jämförelse med idrottspolitiken i andra västnationer från samma tid framstår Frankrike som ett undantag. Motsvarande satsningar fanns bara i öststaterna.

Ett av de mer tankeväckande bidragen i antologin är Robert Edelmans kapitel "Sport on Soviet television". Analysen bidrar sannerligen med en nyansering av den vedertagna bilden av det sovjetiska samhället som genomtotalitär. Det var det tydligen inte. I varje fall inte om vi ser till de egenheter som kringgärdade televiserad sport. Edelman, som under långa perioder levte i Sovjet och Ryssland, framstår som mycket trovärdig i sin analys. Tv-sporten under Sovjetepoken kan, enligt Edelman, i stora stycken betraktas som en frizon och det berodde inte på att den liknade tv-sporten i väst, tvärtom. Sändningarna som vid första anblick kunde te sig low-tech, måhända ålderdomliga, var enligt Edelman förvånansvärt icke-manipulativa. Det fanns inget för- eller eftersnack och de var inte behäftade med någon journalistisk vinkling, allt det som vi är vana vid i den "normala" tv-sporten. Den var med andra ord ickeideologisk, i positiv mening. Vid stora evenemang, som olympiska spel, kunde visserligen den kommunistiska propagandan slå igenom tv-skärmen. Men, menar Edelman, inte ens då var den påträngande och i vanliga fall var den påtagligt frånvarande.

Till sist några ord om Roy Panagiotopoulos intressanta kapitel "Hosting the Olympic Games. From promoting the nation to nation-branding". I någon mening har nog alltid arrangörerna för de olympiska spelen varit sysselsatta med nation-branding. Det vill säga upptagna med att framställa en positiv och distinkt bild av värdnationen. Men enligt Panagiotopoulou var det inför och under Olympiaden i Rom som arrangörerna för första gången medvetet praktiserade något dylikt. Det fanns två syften med italienarnas nationalistiska företag: för det första ville man visa

att Italien kommit till rätta med synderna från fascisttiden och för det andra ville man skapa en första rangens turistdestination. Det sistnämnda gällde Rom samt Italien i stort. Således förlades tävlingar i antika lämningar (exempelvis brottning i Maxenius basilika) och televisionens landvinningar utnyttjades till det yttersta. Man sände live till 18 europeiska länder och man lät flyga filmer till USA, Kanada och Japan för visning med bara några timmars fördröjning. Enligt Panagiotopoulou lyckades italienarna i båda avseendena. Panagiotopoulou jämför spelen i Rom med Atenolympiaden 2004. Inför OS i Aten ska det också funnits ett uttalat nationsvarumärkesprojekt, men det gick inte lika bra för grekerna. Anledningen var enligt Panagiotopoulou att den olympiska organisationskommittén i Grekland och landets turistministerium hade olika agendor. Panagiotopoulou skriver att nationalstater av idag mer och mer kommit likna vinstdrivande företag i sin iver att skapa nationella varumärken att saluföra på den globala marknaden. Jag vet inte om jag håller med. Det låter för enkelt och kusligt toppstyrt. Vem, om Panagiotopoulous hypotes stämmer, är det som är "företagsledningen" i nationen? Med Panagiotopoulous synsätt framstår i varje fall Grekland anno 2004 som en sund nationalstat. Där rådde ingen toppstyrning och koordination som utmärker det vinstdrivande företaget. Därmed inte sagt att nationen inte kan användas som, och är, ett varumärke, med allt vad det innebär.

På det hela taget anser jag att antologin är mycket bra, trots ett par faktafel. Forskare och studenter inom samhällsvetenskapliga och humanistiska idrottsstudier kommer sannolikt ha stor nytta av boken. Ett flertal texter tillhandahåller dessutom förträffliga kontextualiseringar som med största sannolikhet borde berika forskning och kurslitteraturlistor inom exempelvis historia, idéhistoria, statsvetenskap, etnologi, företagsekonomi, turismvetenskap etc. Emellertid skulle nog genusvetare betrakta antologin som androcentrisk och genusblind.

© **Christian Widholm 2012.**



**Köp *Sport and the Transformation of Modern Europe* från [Adlibris.se](#)**



**Kjøp *Sport and the Transformation of Modern Europe* fra [Adlibris.no](#)**



**Køb *Sport and the Transformation of Modern Europe* fra [Adlibris.dk](#)**



**Buy *Sport and the Transformation of Modern Europe* from [Amazon.co.uk](#)**



**Buy *Sport and the Transformation of Modern Europe* from [Amazon.com](#)**